

Kinderhaptotherapie - een vak op zich

Ammelie van Beurden

Ammelie van Beurden is haptotherapeut en heeft haar eigen praktijk Zuiderboomgaard. Ze werkt graag met volwassenen, kinderen van alle leeftijden en zwangere stellen met hun baby. Naast haptotherapeut is Ammelie als docent haptonomie verbonden aan de organisatie AKK 'Anders Kijken naar Kinderen' en aan de Academie voor Haptonomie.

Niets is zo leuk als werken met kinderen. Werken met kinderen is spelen in je praktijk. Het is plezier maken, vitaliteit opzoeken, tot contact uitnodigen, uitdagen, verrassen, moed meegeven, samen ontdekken en leren afstemmen, rust bieden, een kinderlijfje aanreiken en helpen verzachten, woorden vinden op kinderniveau, bevestigen, affectief honoreren en alles wat je nog meer kunt bedenken om dit kind weer dáár te kunnen laten starten waar de stagnatie begon.

Is kinderhaptotherapie anders dan haptotherapie met volwassenen?

Ja, dat is het wel degelijk. Er zijn volgens mij twee belangrijke verschillen:

Werken met kinderen is ook werken met ouders. Kinderen zijn immers ingebed in hun gezin. Zonder de steun en begeleiding van ouders kan er voor kinderen in de problematiek moeilijk iets veranderen.

In de praktijk komt dus niet alleen een kind maar het gezinssysteem met een hulpvraag. Dat vraagt van mij, als kinderhaptotherapeut, kijk op een gezin, de opvoeding en het leefklimaat van het gezin. Wat heeft dit kind in deze opvoeding en in dit contact met elkaar, nodig van de ouders? Wat kunnen ouders hun kind bieden en op welke manier? Hoe sluit ik bij hen aan?

Het tweede verschil is dat een kinderhaptotherapeut kennis nodig heeft van de ontwikkelingsfasen die kinderen doorlo-

pen om te zien welk gedrag klopt bij welke leeftijdsfase. Daarnaast is kennis van problematiek zoals AD(H)D, concentratiestoornissen, autismeverwante stoornissen, sensorische informatie verwerkingsproblematiek (prikkelverwerking), broekpoepen, driftbuien (emotieregulatie), faalangst en pestproblematiek essentieel. Hiermee is helder waar de grenzen van ons vak zijn en wanneer doorverwijzen of samenwerken met een andere discipline aan de orde is. Zoals de kinderfysiotherapeut, de logopedist of de kinderpsycholoog.

De gelaagdheid van het vak kinderhaptotherapie

In de volgende casus, met aanmeldingsreden driftbuien, wil ik graag die gelaagdheid laten zien.

Driftbuien zijn een veel voorkomende reden van aanmelding in mijn praktijk. De hulpvraag varieert van de wens dat ik als therapeut het kind leer niet meer driftig te zijn tot de vraag om advies voor het omgaan met driftbuien als ouder.

Ouders hebben veel geprobeerd en zijn moe van het gevecht en de machteloosheid die er in de interactie met hun kind is ontstaan.

Driftbuien lijken dingen op zichzelf die afgeleerd kunnen en moeten worden. Het gevaar is dat we ons richten op het bestrijden ervan, op het omgaan met de driftbui of op de klacht zelf. De kinderen die ik in mijn praktijk zie, blijken allemaal een andere oorzaak voor hun driftbuien te hebben. Ze kunnen te begrensd zijn of juist te open; het kan te maken hebben met een zwakke frustratietolerantie, met prikkelgevoeligheid of met de behoefte aan meer structuur. Er kan ook sprake zijn van impulsiviteit in ADHD, of van moeite met schakelen bij een aan autisme verwante stoornis. In de kinderhaptotherapie is het belangrijk dat we samen met ouders ontdekken wat het kind vertelt met zijn driftbui. Welk verhaal zit er achter? Wat kan het kind alleen op deze manier vertellen?

Pieter

Pieter is net twee jaar. Hij is aangemeld voor driftbuien, waarin hij niet meer bereikbaar is voor ouders. De driftbuien zijn regelmatig en kunnen wel een half uur duren. Pieter wil op zo'n moment niks en kan alleen maar huilen en schreeuwen. Hij is ook te mollig voor zijn leeftijd. Krentenbollen hielpen op zo'n moment om rustiger te worden. Na de eerste driftbui van Pieter, die meer dan de helft

“ Dan strekt hij zijn armen naar mama uit. Hij opent zich. Hij gaat aangeven wat hij wil! ”

van de eerste sessie in beslag neemt, snap ik die tactiek van de ouders van Pieter heel goed.

Ze willen graag weten hoe ze Pieter kunnen helpen bij zijn driftbuien.

De eerste sessie, een basis aanreiken

Pieter komt de eerste keer met mama binnen en loopt steeds jammerend naar de deur. Hij laat zien dat hij boos is en weg wil. Hij vermijdt mij en sluit zich voor mij af. Het lijkt of ik teveel voor hem ben. Een eerste keer kijk ik vooral naar wat er tussen ouder en kind gebeurt. Moeder zegt hem dat hij niet weg kan, dat we hier blijven en probeert hem tevens met afleiding en spel uit zijn vastgelopen boosheid te halen. Een normale tactiek bij een tweejarige. Ze blijft rustig en liefdevol naar hem toe. Wat mij opvalt, is dat ze veel tegen hem praat en een bekertoren al stapelt nog voordat hij er naar heeft kunnen reiken. Vanuit haar is er erg veel aanbod in het contact. Ze wil zo graag dat het ophoudt.

Pieter gaat steeds harder jengelen en spartelen. Ze komen beide in een halfslachtig contact terecht. Hij wil wel en niet weg, zij blijft liefdevol vasthouden en hem weer laten gaan. Ik vraag moeder om Pieter echt vast te houden en zeg haar 'het gevecht te gaan winnen'. Hij mag het moeilijk hebben, hij mag huilen. 'Vertel hem dat je ziet dat hij het moeilijk heeft en dat je wacht tot hij weer rustig is.' Zo laat zij hem duidelijk voelen dat ze er voor hem is. Meer hoeft niet op dat moment.

Pieter is sterk maar gedraagt zich als een baby, hij overstrekt zich en jammert heel hard. Hoewel hij er boos uit ziet en worstelt om los te komen, voel ik geen echte woede: hij bijt en trapt niet en deelt geen 'kopstoten' uit. Het is eerder een jongetje dat is vastgelopen in zijn hoofd, en niet weet hoe hij dit anders kan uiten. Ik neem

Pieter een tijd over in zijn gespartel en gehuil en houdt hem vast in zijn basis. Dat lijkt te helpen, hij wil niet, maar wordt toch iets rustiger. Dan strekt hij zijn armen naar mama uit. Hij opent zich. Hij gaat aangeven wat hij wil! De moeder van Pieter komt naast me zitten en neemt hem present in haar lijf over. We zijn flink over tijd maar er is rust in Pieters lijf gekomen. Ik ga even uitpuffen.

Moeder realiseert zich dat ze door de vele driftbuien thuis en het gevoel van machteloosheid zijn vervallen in inconsequent gedrag naar hem toe en dat ze hun consequente aanpak weer kunnen oppakken.

De tweede sessie, wat is er aan de hand?

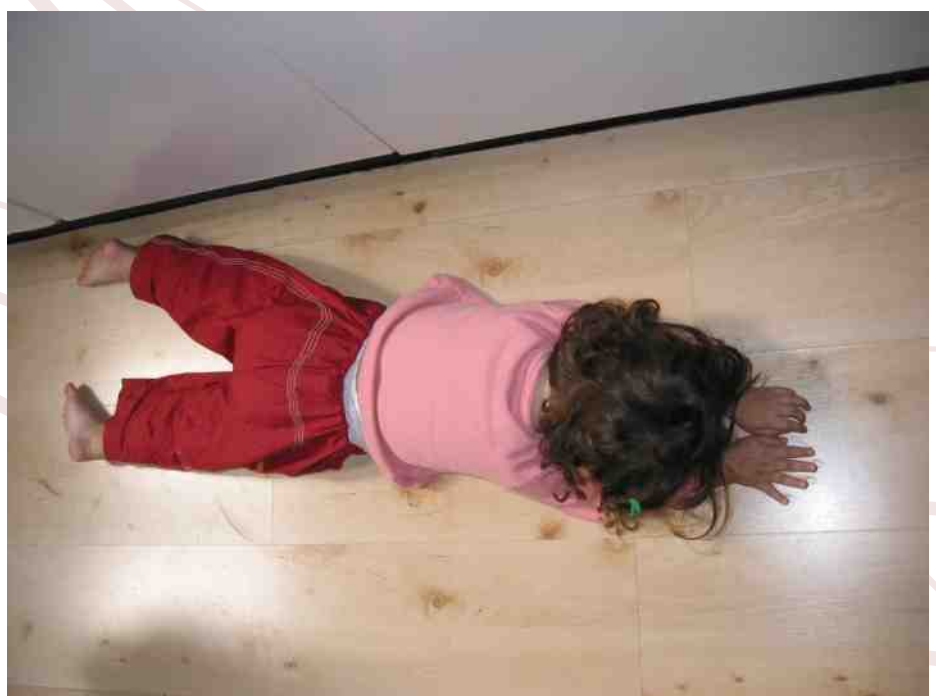
In deze sessie zie ik dat moeder veel dingen vraagt aan Pieter en weinig benoemt wat hij op dat moment doet. Hij krijgt veel verbale input maar weinig woorden aangereikt over zichzelf.

Wanneer ik naar Pieters lijftaal kijk, zie ik op de momenten met veel talige input

een jongetje dat uit het contact gaat, wegkijkt, wegloopt, niet reageert en zich uiteindelijk afsluit, terwijl ik op andere momenten een jongetje zie dat juist contact zoekt. De ouders interpreteren zijn 'negeren en weglopen' als niet willen luisteren naar hen.

Ik vraag aan moeder stil te zijn en alleen te reageren als Pieter haar bijvoorbeeld iets komt brengen. Ik laat zien dat benoemen wat hij doet ('hee, geeft je mij het zwarte bakje; 'hee, ben je de plant aan het voelen?') bij hem blijdschap teweeg brengt. Ze ziet aan hem hoe trots hij wordt. Het is een eyeopener.

Thuis blijken ze snelle mensen te zijn, en zijn oudere broer kan alles veel eerder en sneller dan Pieter. In zijn gedrag komt hij jonger op mij over dan zijn kalenderleeftijd. Wanneer ik naar zijn ontwikkelingsfase kijk schat ik in dat hij meer reageert en speelt als een anderhalf-jarige dan als een tweejarige. Dat is niet erg want jonge kinderen hebben een grote variabele in hun ontwikkelingsfasen. Het is wel belangrijke informatie voor zijn omgeving. Het aanbod zowel in tempo en in taal als in spelaanbod sluit namelijk niet aan bij Pieters ontwikkelingsfase op dit moment.

In de volgende sessies, advies

Samen met zijn moeder kijk ik naar hoe Pieter in zijn velletje zit, zich beweegt door de ruimte, naar zijn gezichtsuitdrukkingen, hoe hij zich beweegt in het contact met ons en naar zijn lijfsignalen, zijn gedrag van sluiten wanneer het hem teveel is en van openen als hij tijd krijgt. Ze gaat herkennen en beseffen dat het afsluiten geen onwil is, maar nodig omdat hij anders overspoeld wordt door vraag en aanbod van de omgeving. Er lijkt op dit moment bij Pieter sprake te zijn van een trage taal- en prikkerverwerking. Het overprikkeld zijn uit zich in een driftbui. Ik adviseer om thuis hun aanbod in het contact aan te passen: in de talige communicatie korte vier-woorden-zinnengaan gebruiken: 'Pak je jas?' in plaats van 'Pak je jas want we gaan zo naar buiten op de fiets naar oma'. Om vaker te benoemen wat hij doet en laat zien qua gevoel: 'Jij wordt blij van hard rennen' om zo woorden voor zijn gedrag en emotie te krijgen. En na elk aanbod te wachten op zijn prikkelverwerking en pas verder te gaan als hij in het contact kan openen. Bij Pieter blijkt een affectieve uitnodiging beter te werken dan directe sturing.

Zijn ouders worden bewuster van hun aanbod en tempo naar hem. Naast dat ze hem weer vrolijker zien worden, 'Hij voelt zich gezien', zegt zijn moeder, komen er ook minder driftbuien. We ondervangen zijn ontwikkelde gevoel van hulpeloosheid met zijn vraag 'Helpe', door het juist niet voor hem op te lossen, maar een wedervraag te stellen: 'Samen doen?'. Dat blijkt hij heerlijk te vinden. Hij groeit en komt in zijn kracht. Thuis gaat hij met zijn broer 'samen' spelen.

Samenwerking met andere disciplines

Werken met kinderen vraagt vaak om contacten met andere disciplines. Met een docent over pestproblematiek, prikkelgevoeligheid of de concentratiespanne van een kind, met de opvoedpoli voor

“ Hij is vrolijk, komt door open te staan tot innerlijk leren en maakt veel contact. Ik word zelfs verrast met een ware snotomhelzing. ”

meer begeleiding en met de orthopedagoog voor een diagnose; Wat doen zij en wat doe ik?

Ik heb Anna Baltus, kinderfysiotherapeut, gevraagd mee te kijken. Ik ben benieuwd wat zij ziet betreffende zijn motoriek, die stijf overkomt in het lopen, en waarom hij vermijdend is voor nieuwe lijfelijke ervaringen. Is er sprake van een achterstand? Moet hij daarvoor misschien ook naar de kinderfysiotherapeut?

De kinderfysiotherapeut stelt een aantal vragen aan moeder die ik als haptotherapeut niet stel. Het is leuk om zowel de overlap als het verschil te zien. Zo geeft ze aan dat ze zijn motoriek passend vindt bij hem omdat hij pas een half jaar blijkt te lopen. Hij was daar wat later mee. Zijn weerstand tegen wiebelige dingen om op te staan of te zitten, heeft daar waarschijnlijk mee te maken.

Zij merkt ook de vertraagde prikkel/taalverwerking op, vooral op taalgebied. Hoort hij wel genoeg? Hij is zo vaak verkouden. Moet hij misschien naar de KNO arts? Heeft hij last van zijn amandelen? Als er dan geen verandering komt, kunnen we ons voorstellen dat logopedie in de toekomst een optie kan zijn. Niet alleen voor zijn matige articulatie maar ook om te onderzoeken hoe het zit met zijn taalverwerking.

Op dit moment vindt Anna fysiotherapie niet geïndiceerd naast de haptotherapie. Eerst kijken of hij verder in ontwikkeling komt bij mij in de praktijk en thuis.

Niet naar fysiotherapie, waar gaan we mee verder?

In zijn lijf en presentie is Pieter wat 'vierkant'. Een stevig lijfje maar met weinig flexibiliteit. Hij wil niet door mij aange-

raakt worden, niet op de wiebelplank, niet op de bal, de stapstenen of wat dan ook.

Voor Pieter is vertrouwdeheid qua spel en spullen erg belangrijk op dit moment. Het mag niet anders gaan of staan dan de vorige keer. Hij wil altijd opruimen en is daar nog bepalend in, anders raakt hij snel van slag en wil hij weer weg. Wanneer ik een nieuwe mat neerleg en zijn signaal van ongemak per ongeluk oversla (hij kan nog niet zo goed verwoorden wat hij wil), gaat het mis en zien we het begin van een driftbui ontstaan.

In het dagelijks leven zijn er natuurlijk heel veel onverwachte dingen voor hem. Zo is visite voor zijn verjaardag, een moeilijk moment voor hem.

Met moeder overleg ik dat we eerst met onze doelen verder gaan, en dat we daarna kijken of een andere discipline nog nodig is. Ze gaat wel de optie van de KNO arts met het consultatiebureau bespreken.

In de praktijk laat ik Pieter stapje voor stapje wennen aan nieuwe materialen. Ik adviseer ouders hem thuis en buiten in spelvorm uit te nodigen tot nieuwe lijfelijke ervaringen en lijfbewustzijn te stimuleren door hem in zand en plassen te laten stampen, van en op kussens te stappen, op zijn tenen te lopen, zacht en hard te lopen, te rollen en te kleien. Daarnaast adviseer ik om op allerlei manieren hem lekker aan te raken. Het doel is dat Pieter meer lijfbewustzijn gaat krijgen, meer ontspant en verzacht in zijn lijfje, en dat hij zowel fysiek als in zijn gedrag flexibeler wordt.

De midden-/eindfase

Pieter komt prachtig in beweging in taal, spel en gevoel. Boekjes met woordjes lezen blijkt te werken; hij begint honderduit bij mij te babbelen, al versta ik hem nog niet. Taal helpt hem nu te openen naar anderen in plaats van dat hij zich afsluit.

Een aanbod van eerst vertrouwd spel met dan iets nieuws erbij blijkt ook te werken. Het vertrouwde materiaal biedt veiligheid, het nieuwe mag hij onderzoeken op zijn eigen tempo. Iedere sessie daarop blijkt hij het nieuw ingebrachte aanbod verder te onderzoeken in plaats van het te vermijden. De droge bonen uit mijn bonenbak (nieuwe lijfelijke prikkels) vliegen door de hele praktijk maar ik geniet er volop van dat hij ze met plezier durft aan te raken. Hij is vrolijk, komt door open te staan tot innerlijk leren en maakt veel contact. Ik word zelfs verrast met een ware snotomhelzing. Kortsluiting is er veel minder. Ik ga ze minder zien, en zowel hier als thuis gaan we verder met in het affectieve contact aanraak- en bewegingsspelletjes bieden, waarin hij op een plezierige manier zijn eigen lijf kan ervaren en kan gaan voelen wat hij wel en niet kan. Een volgende stap is om te kijken of hij zich durft toe te vertrouwen aan de wereld op de momenten die lastig voor hem zijn.

Samenvatting

Ik heb geprobeerd de verschillende lagen te laten zien in het werken als kindhaptotherapeut. Hoe ik samen met ouders kijk naar wat het kind ons laat zien en voelen in het contact. Dit combineer ik met kennis uit de anamnese en kennis betreffende ontwikkelingsproblematiek en van eventuele andere disciplines.

Pieters afsluiten, zijn driftbuien, zijn hulpeloosheid, vermijden en zijn lijfelijke presentie staan niet op zichzelf. Ze zijn een uiting van zijn ontwikkelingsfase, de manier van contact maken wat hij als aanbod krijgt en van zijn fysieke conditie.

Door zijn tragere taal- en prikkelverwerking loopt hij vast in de snelle dynamiek en communicatie van zijn omgeving. Zijn wat jonge onstabiele motoriek en prikkelverwerking maken dat hij houvast zoekt in vertrouwdheid en dat nieuwe dingen hem teveel kunnen zijn. Omdat hij vaak verkouden is, zit hij vaak niet lekker in zijn vel. Pieter vertelt met zijn lijf en gedrag dat hij op die momenten overvraagd wordt. Aan ons om te zien wat hij dan nodig heeft.

Door deze complexiteit voor ouders helder te maken kon er op de bovenstaande gebieden een passend aanbod in het contact worden geboden. Hierdoor is Pieter zich ook op de moeilijke momenten veilig en gezien gaan voelen. Aanhouden van, affectiviteit, ontbrak het niet in dit gezin. Ze moesten elkaar alleen weer gaan leren verstaan.

Foto: Anneke Kempkes-Verweij, in Kroller Muller beeldenpark